

Severoatlantická aliance

W cs.wikipedia.org/wiki/Severoatlantická_aliance

Souřadnice: [50°52′47,26″ s. š.](#), [4°25′32,76″ v. d.](#)

([mapa](#))

[Skočit na navigaci](#) [Skočit na vyhledávání](#)

Severoatlantická aliance *Organisation du Traité de l'Atlantique Nord*

logo NATO

Členské země NATO

Zkratka	NATO/OTAN
Motto	„Animus in consulendo liber“
Vznik	<u>4. dubna 1949</u>
Typ	<u>vojenský pakt</u>
Sídlo	 <u>Brusel, Belgie</u>
Souřadnice	<u>50°52'47,26" s. š., 4°25'32,76" v. d.</u>
Úřední jazyk	<u>angličtina, francouzština</u>
Členové	<u>30 zemí</u>
Generální tajemník	<u>Jens Stoltenberg</u>
Hlavní orgán	<u>Severoatlantická rada</u>
Oficiální web	<u>nato.int</u>

 multimediální obsah na Commons

Některá data mohou pocházet z datové položky.

Severoatlantická aliance nebo též **Severoatlantický pakt** či **Organizace Severoatlantické smlouvy**^[1] (anglicky *North Atlantic Treaty Organization* – zkráceně **NATO**, zkratka se používá i v češtině; francouzsky *Organisation du Traité de l'Atlantique Nord* – zkráceně **OTAN**) je euroatlantický vojenský pakt. Byl založen 4. dubna 1949 podpisem Severoatlantické smlouvy. Aliance sídlí v Bruselu v Belgii. Reakcí na zřízení Západoevropské unie a Pařížské dohody umožňující v roce 1954 vstup Západního Německa do NATO bylo v roce 1955 založení tzv. východního bloku nazývaného Varšavská smlouva. Ta byla po rozpadu sovětského impéria a zániku Východního Německa v roce 1991 rozpuštěna.

Na svém počátku byla Severoatlantická aliance jen o trochu více než politické sdružení. Korejská válka ale podnítila členské státy k vytvoření vojenské struktury pod dohledem dvou amerických velitelů. Slovy prvního generálního tajemníka Hastingse Ismaye bylo úkolem NATO „udržet Ameriku v Evropě, Rusko mimo západní Evropu a Německo při zemi.“^[2] V roce 1966 odešla Francie z vojenských struktur NATO kvůli snaze o udržení si vojenské nezávislosti na Spojených státech. Kvůli tomu se sídlo přesunulo z Paříže do Bruselu.^{[3][4]}

Po pádu Berlínské zdi v roce 1989 se Aliance angažovala ve válce v Jugoslávii. První vojenské operace NATO v historii proběhly mezi lety 1992 a 1995 při válce v Bosně a Hercegovině^[5] a později v roce 1999 v Jugoslávii. Aliance se snažila zlepšit vztahy s východními státy, což vyústilo v její rozšíření několika státy bývalé Varšavské smlouvy v letech 1999 a 2004. Článek 5, který tvoří základ Severoatlantické smlouvy, byl poprvé použit po teroristických útocích 11. září 2001, což znamená, že útok byl považován za útok proti všem 19 členským státům.^[6] V letech 2003-2021 vedla Aliance činnost Mezinárodních bezpečnostních podpůrných sil v Afghánistánu. Do konce roku 2011 zajišťovala výcvik nové armády v Iráku, účastní se protipirátských operací^[7] a v roce 2011 vyhlásila bezletovou zónu nad Libyí v souladu s rezolucí Rady bezpečnosti OSN č. 1973. Původní cíl akce, na níž

intervenční síly dostaly mandát, byl však rozšířen (už mimo mandát OSN), což vedlo ke svržení dosavadního vládnoucího režimu a uvrhlo zemi do krvavého chaosu trvajícího dodnes.

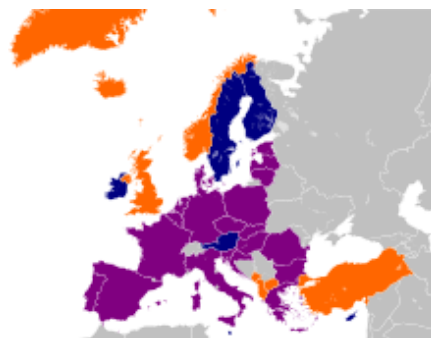
Dne 16. prosince 2002 byla mezi NATO a Evropskou unií podepsána dohoda o spolupráci Berlín plus, která mimo jiné umožňuje Evropské unii využívat prostředky i kapacity NATO.^[8] V současnosti je součástí Severoatlantické aliance 30 členských států, nejnovějšími členy jsou od června 2017 Černá Hora^[9] a od března 2020 Severní Makedonie^[10] (předtím od dubna 2009 Albánie a Chorvatsko^[11]). Celkové armádní výdaje všech členů NATO tvoří přes 70 % celosvětových armádních výdajů.^[12] Samotné Spojené státy zodpovídají za 43 % celosvětových výdajů na armádu^[13] a Spojené království, Francie, Německo a Itálie za dalších 15 %.^[12]

Státy Severoatlantické aliance měly k roku 2020 dohromady zhruba 946 milionů obyvatel,^[14] což představuje téměř 12 % obyvatel Země.

6 Kritika a kontroverze

Vlajka NATO/OTAN

Členství

v organizacích:

státy v NATO a EU

státy pouze v EU

státy pouze v NATO

Dějiny

Počátky

Související informace naleznete také v článku Severoatlantická smlouva.

Za předchůdce NATO je považován Bruselský pakt, který 17. března 1948 podepsaly Belgie, Nizozemsko, Lucembursko, Francie a Spojené království.

K obraně proti Sovětskému svazu byla ale zapotřebí i účast Spojených států, a proto se začalo mluvit o nové vojenské alianci.^[15] To

vyústilo v Severoatlantickou smlouvu, která měla ten samý cíl: Ubránit se Sovětskému svazu a později roku 1955 Varšavské smlouvě. Byla podepsána 4. dubna 1949 ve

Washingtonu, D.C. pěti státy Bruselského paktu, Spojenými státy, Kanadou,

Portugalskem, Itálií, Norskem, Dánskem a Islandem. Podle místa podpisu se někdy nazývá Washingtonskou smlouvou.^[16]

Severoatlantická smlouva byla podepsána 4. dubna 1949 ve Washingtonu, D.C. a Spojené státy ji ratifikovaly v srpnu (foto: Abbie Rowe)

Smlouva obsahuje 14 článků, mezi hlavní patří článek 1:

„ Smluvní strany se zavazují, jak je uvedeno v Chartě OSN, urovnávat veškeré mezinárodní spory, v nichž mohou být účastny, mírovými prostředky tak, aby nebyl ohrožen mezinárodní mír, bezpečnost a spravedlnost, a zdržet se ve svých mezinárodních vztazích hrozby silou nebo použití síly jakýmkoli způsobem neslučitelným s cíli OSN.^[17] “

Ve článku IV Bruselského paktu se výslovně píše, že reakce států na ozbrojený útok musí být vojenského charakteru.^[18] Tím se liší od článku 5 Severoatlantické smlouvy, kde je vojenský útok pouze jednou z možných reakcí. Navíc Severoatlantická smlouva (ve článku 6) omezuje pole působnosti nad obratník Raka.^[17] To je důvod, proč NATO nezasáhlo při válce o Falklandy nebo při indické vojenské invazi do Portugalské Indie roku 1961 a po anexi tohoto území Indií.

Související informace naleznete také v článku Studená válka. Začátek Korejské války v roce 1950 podnítil NATO k rozvoji vojenských struktur.^[19] Na konferenci v roce 1952 v Lisabonu se dohodla, že zavede minimálně 50 divizí do konce toho roku s tím, že do dvou let počet rozšíří na 96.^[20] Příští rok byl ale požadavek snížen na zhruba 35 divizí. V Lisabonu byla také zavedena pozice Generálního tajemníka NATO, jímž se jako první stal baron Hastings Lionel Ismay.^[21]

V září 1952 začalo první velké vojenské cvičení NATO na moři: při operaci Mainbrace nacvičovalo obranu Dánska a Norska přes 160 plavidel.^[22] Mezi další velká cvičení patří např. operace Grand Slam, při níž NATO poprvé nacvičovalo ve Středozemním moři, operace Mariner, které se účastnilo 300 lodí a 1000 letadel,^[23] operace Italic Weld probíhající v severní Itálii, operace Grand Repulse v Německu nebo operace Monte Carlo simulující podmínky s atomovými zbraněmi.^[24]

V roce 1952 se členy NATO staly Řecko a Turecko. Někdy v té době započalo budování sítě Gladio, evropského protikomunistického odboje organizovaného Severoatlantickou aliancí.^[25] V roce 1953 oznámil Sovětský svaz, že by se měl připojit k NATO, aby se zachoval mír v Evropě. Členské země se ale bály, že Sovětský svaz chce Alianci oslabit, a tak návrh zamítly.^[26] Přijetí Západního Německa do Aliance 9. května 1955 popsal Halvard Lange, tehdejší ministr zahraničí

Norska, za „rozhodující zlomový bod v dějinách našeho kontinentu“.
[27] Odpovědí Sovětského svazu na tuto událost bylo vytvoření Varšavské smlouvy, kterou 14. května 1955 podepsaly Sovětský svaz, Maďarsko, Československo, Polsko, Bulharsko, Rumunsko, Albánie a Německá demokratická republika (NDR).

V druhé polovině roku 1957 NATO uskutečnilo několik velkých vojenských cvičení. Operací Counter Punch, Strikeback a Deep Water se účastnilo více než 250 000 vojáků, 300 lodí a 1500 letadel.^[28]

Sjednocenost NATO byla narušena během vlády francouzského prezidenta Charlese de Gaulla, který do úřadu nastoupil roku 1959. Ten protestoval proti silnému vlivu Spojených států na Alianci a blízkým vztahům mezi Spojenými státy a Spojeným královstvím.^[29] 17. září 1958 poslal prezidentovi Dwightu D. Eisenhowerovi a britskému premiérovi Haroldu Macmillanovi memorandum, ve kterém žádal vyzdvižení Francie na stejnou pozici, jakou mají USA a Spojené království, a rozšíření působnosti NATO na oblasti jako Francouzské Alžírsko, kde Francie potřebovala pomoci v boji proti povstalcům v alžírské válce.^{[29][30]}

Mapa zobrazující letecké základny NATO ve Francii před jejím odchodem z Aliance roku 1966

Odpověď na memorandum de Gaulla neuspokojila, a tak začal pro Francii vytvářet nezávislou obrannou sílu. Chtěl také Francii poskytnout možnost uzavřít mír s Východním blokem, místo aby byla zatažena do globální války mezi NATO a státy Varšavské smlouvy. V březnu 1959 Francie stáhla své první jednotky z velení NATO; v červnu de Gaulle zakázal umisťovat cizí jaderné zbraně na francouzské území. V roce 1966 byly z vojenských struktur NATO staženy všechny francouzské jednotky a Francie vykázala všechny cizí jednotky ze svého území.^{[31][32]} Protože předtím bylo Vrchní velitelství spojeneckých sil v Evropě (SHAPE) umístěno poblíž Paříže, muselo se

přesunout do Belgie.^[4] Francie zůstala členem Aliance a zavázala se, že v případě útoku komunistů použije na obranu Evropy své vlastní jednotky. Mezi francouzskými a americkými státními úředníky byly uzavřeny tajné dohody, které popisovaly návrat francouzských jednotek do struktur NATO v případě, že vypukne válka mezi Východem a Západem.^[33]

Po druhé berlínské krizi a Karibské krizi si obě strany studené války uvědomily nutnost institucionalizovat proces uvolňování napětí.^[34] V roce 1967 NATO přijalo strategii vytyčující dvě funkce Aliance: udržet vojenskou bezpečnost a zároveň prosazovat politiku détente. Touto strategií se NATO řídilo až do konce studené války.^[35]

Politika détente vedla k několika setkáním mezi vůdci států NATO a Varšavské smlouvy

V roce 1964 nastoupil na místo generálního tajemníka NATO italský politik Manlio Brosio. Jednou z jeho prvních akcí bylo založení Výboru pro obranné plánování, jejímiž podřízenými orgány byly v roce 1966 určeny již existující Vojenský výbor a nově vzniklá Skupina pro jaderné plánování.^[36] Všechny rozhodovací pravomoci ve vojenských záležitostech byly převedeny na Výbor pro obranné plánování a tak bylo Francii umožněno setrvat v politické struktuře Aliance.^[36]

V roce 1969 učinily Spojené státy a Západní Německo zásadní změny ve své zahraniční politice, které umožňovaly lépe prosazovat détente.^[37] Richard Nixon zavedl Nixonovu doktrínu a v Západním Německu začala platit Ostpolitik, která nahradila Hallsteinovu doktrínu, která stanovovala, že Západní Německo nebude navazovat ani udržovat diplomatické vztahy s žádným státem, který naváže diplomatické vztahy s NDR.^[37]

V té době byly učiněny snahy o jaderné odzbrojování. V březnu 1970 vešla v platnost Smlouva o nešíření jaderných zbraní a v květnu 1972 Richard Nixon a Leonid Iljič Brežněv podepsali smlouvy SALT I a

ABM.^[38] V roce 1979 pak byla Brežněvem a novým americkým prezidentem Jimmym Carterem podepsána smlouva SALT II, čímž přestala platit SALT I. SALT II ale nikdy nevstoupila v platnost, protože její ratifikaci odmítl Senát USA kvůli sovětské agresi v Afghánistánu. Její limity ale oba státy vcelku dodržovaly.^[39]

Americký viceprezident Bush na inspekci vojsk NATO v Západním Německu v roce 1983

V roce 1976 začal Sovětský svaz v Evropě rozmisťovat jaderné systémy typu SS-20.

^[40] Odpovědí NATO bylo přijetí tzv. dvoukolejného rozhodnutí z roku 1979. Aliance se rozhodla v Evropě rozmístit téměř 600 odpalovacích zařízení řízených střel a zároveň vyslovila podporu kontroly zbrojení.^[41]

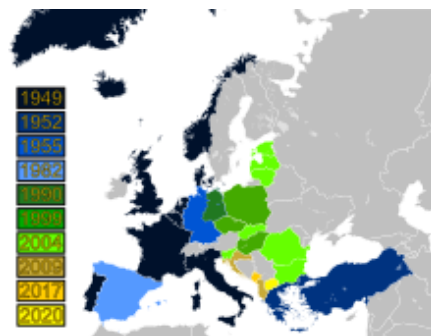
Po vítězství v prezidentských volbách roku 1980 vyhlásil Ronald Reagan novou Reaganovu doktrínu, která určila nový směr politiky Západu. Reagan požadoval celosvětovou kampaň za demokracii, pouhá obrana proti komunismu mu nepřipadala dostatečná.^[42]

V roce 1982 se členem Aliance stalo Španělsko. V té době začalo NATO tlačit na Sovětský svaz ohledně dodržování lidských práv.^[43]

V souvislosti s tím Reagan na začátku roku 1983 označil komunistický svět za „říši zla“, což velká část západních médií považovala za přehnané.^[44] 1. září 1983 sovětská protivzdušná obrana sestřelila bez varování jihokorejské civilní letadlo; zemřelo 250 lidí a tato tragédie podpořila Reaganovu politiku v očích západní veřejnosti.^[44] Konec studené války se pak táhl ve znaku vzájemných dohod o odzbrojování.

^[45] První schůze Reagana a nového sovětského vůdce Michaila Gorbačova proběhla v roce 1985 v Ženevě. Na druhé schůzi v Reykjavíku se Gorbačov snažil Reagana přesvědčit, aby ustoupil od jím plánované Strategické obranné iniciativy, což on odmítl.^[45] Na třetím setkání ve Washingtonu pak Reagan a Gorbačov podepsali Smlouvu o likvidaci raket středního a krátkého doletu (INF).^[46]

Zánik Varšavské smlouvy v roce 1991 odstranil *de facto* hlavního protivníka NATO a podnítil nové debaty o účelu a povaze Aliance. „Oslovením bývalých nepřátel a návrhem na spolupráci k udržování bezpečnosti NATO aktivně přispělo k ukončení rozdělení Evropy na Východ a Západ. Tato zásadní změna v přístupu byla zakotvena v nové strategické koncepci NATO z listopadu 1991, která přijala širší bezpečnostní rámec.“^[47] V období devadesátých let 20. století si Spojené státy politicky udržovaly a ještě upevňovaly výjimečnou moc, díky které mohly diktovat podmínky, ale nemohly nebrat do úvahy Evropu, stejně jako Japonsko, Čínu a Rusko. Vojensky byl rozdíl mezi USA a zbytkem světa velmi výrazný. Američané si však nemohli myslet, že jsou schopni vyřešit všechny problémy světa a s využitím pouze svých vojáků. Již během desetiletí studené války, především pak v sedmdesátých letech 20. století se evropské, latinskoamerické a blízkovýchodní vojenské politické organizace kvůli dosažení svých cílů uchýlily k ozbrojenému boji.^[48]

K NATO se od znovusjednocení Německa připojilo 14 nových členů

První rozšíření NATO po studené válce přišlo se znovusjednocením Německa 3. října 1990, kdy se bývalá NDR připojila ke Spolkové republice Německo a Alianci. To bylo dohodnuto Smlouvou dva plus čtyři dříve téhož roku. Aby s tímto bodem smlouvy souhlasil Sovětský svaz, strany se dohodly, že v bývalé NDR nebudou umístěny cizí vojenské jednotky a jaderné zbraně. Stephen F. Cohen v roce 2005 prohlásil, že NATO se tehdy zavázalo, že se nebude rozšiřovat dále na východ,^[49] ale podle Roberta Zoellicka, tehdejšího zástupce ministra zahraničních věcí USA, který se účastnil smlouvání o podmínkách Smlouvy dva plus čtyři, žádný takový závazek neexistoval.^[50] V květnu 2008 Michail Sergejevič Gorbačov prohlásil, že „Američané slíbili, že NATO se nebude rozšiřovat dál než za hranice Německa po studené válce“.^[51] Není známo, že by takový dokument existoval a nebo byl podepsán.

Součástí rekonstrukce NATO po studené válce byla reorganizace její vojenské struktury. Vznikly některé nové složky, např. Velitelství spojeneckého sboru rychlé reakce, a byly uzavřeny dohody o redukci vojenských sil. Smlouva o konvenčních ozbrojených silách v Evropě (CFE) mezi NATO a státy Varšavské smlouvy, která byla uzavřena v roce 1990, vyžadovala snížení počtu jednotek na hodnoty, které nepřekračují určité hranice.^[52] V období postbipolárního světa, tj. období, které začalo v roce 1991 zánikem jedné ze dvou světových mocností, tj. Sovětského svazu, a ukončením období nazývaného studená válka, zůstala ze dvou supervelmocí pouze jedna, stále více vyzbrojovaná.^[53] V roce 1999 byl pak vytvořen adaptovaný text smlouvy, ve kterém byla odstraněna bloková architektura (NATO vs. Varšavská smlouva). Státy NATO ale zatím adaptovaný text neratifikovaly, protože čekají, až Rusko stáhne své jednotky z Gruzie a Moldavska.^[54] V roce 1995 se Francie navrátila do Vojenského výboru NATO a od té doby se zvýšila její spolupráce s vojenskými strukturami Aliance. Politika Nicolase Sarkozyho nakonec vyústila v návrat Francie do vojenského velení NATO 4. dubna 2009.^[3]

V roce 1999 se členskými zeměmi NATO staly Česko, Maďarsko a Polsko.

Na pražském summitu v roce 2002 NATO zrušilo některé staré struktury a založilo nové. Byly vytvořeny Síly rychlé reakce NATO, bylo zrušeno Vrchní velitelství spojeneckých sil v Atlantiku (SACLANT) a vzniklo Velitelství spojeneckých sil pro transformaci (ACT) a z Vrchního velitelství spojeneckých sil v Evropě (SHAPE) se stalo Velitelství spojeneckých sil pro operace (ACO).^[55]

Donald Rumsfeld a Victoria Nulandová na summitu NATO-Ukrajina ve Vilniusu v roce 2005

Na pražském summitu se také začalo hovořit o vstupu sedmi nových států do NATO: jednalo se o Estonsko, Lotyšsko, Litvu, Slovensko, Slovinsko, Bulharsko a Rumunsko. Do Aliance tyto státy vstoupily

29. března 2004, krátce před summitem v Istanbulu. 30. března začala mise Baltic Air Policing, která podporuje suverenitu Baltských států poskytováním vojenských letounů za účelem ochrany před případným leteckým útokem.^[56]

Summit v roce 2006 v Rize byl prvním summitem NATO, který probíhal na bývalém území Sovětského svazu. Hlavním tématem byla otázka Afghánistánu a snahy o další rozšíření NATO a Partnerství pro mír.^[57] Na summitu v Bukurešti v roce 2008 byly ke členství v Alianci přizvány Chorvatsko a Albánie, které se oficiálně připojily v dubnu 2009. Ukrajně a Gruzii bylo přislíbeno přijetí do Aliance v budoucnosti.^[58] Černá Hora je členem aliance od června 2017, Severní Makedonie od roku 2020.

Na pražském summitu bylo dohodnuto přezkoumání možnosti ochrany území Aliance před raketovými hrozbami. Spojené státy později začaly vyjednávat s Polskem a Českem o vybudování protiraketové obrany na jejich území.^[59] V roce 2007 bylo dohodnuto, že základny mají být do provozu uvedeny do roku 2015.^[60] V červenci 2008 Česko a Spojené státy podepsaly předběžnou dohodu o umístění základny protiraketové obrany na českém území^[61] a s Polskem byla podobná dohoda uzavřena v srpnu.^[62] V reakci na to v Česku více než 200 000 lidí podepsalo petici požadující referendum o zřízení základny.^[63]

Generální tajemník NATO, americký prezident a předsedové vlád Lotyšska, Slovinska, Litvy, Slovenska, Rumunska, Bulharska a Estonska po ceremonii v souvislosti s jejich vstupem do NATO 29. března 2004 na summitu v Istanbulu

V reakci na vyjednávání ruský prezident Vladimir Putin prohlásil, že uskutečnění těchto plánů by mohlo vést k novým závodům ve zbrojení. Také naznačil, že Rusko odstoupí od Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě (CFE) do té doby, než všechny státy NATO

podepíšu adaptovaný text smlouvy.^[64] Americký ministr zahraničí na to odpověděl, že se Rusko nemá čeho obávat, protože několik protiraketových střel by ruský jaderný arzenál zastavit nedokázalo.^[64]

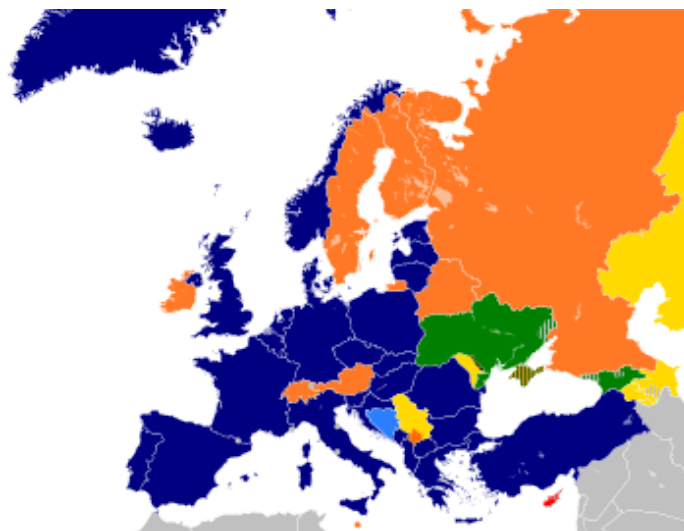
V listopadu 2007 byl odstup od smlouvy CFE odhlasován ruským parlamentem.^[54] Dohoda o umístění 10 protiraketových střel a systému MIM-104 Patriot do Polska ze 14. srpna 2008 vedla k jaderným hrozbám Polsku ze strany Ruska. 20. srpna 2008 navíc Rusko oznámilo Norsku, že zruší všechnu vojenskou spolupráci s NATO.^[65]

17. září 2009 americký prezident Barack Obama oznámil, že opouští od plánu na protiraketové střely dlouhého doletu a místo toho bude Evropa chráněna proti střelám středního a krátkého doletu loďmi využívající systém Aegis.^[66] Oznámení se setkalo s kritikou v americkém Kongresu^[67] a hlavně v Polsku.^[68] Rusko naopak rozhodnutí uvítalo a oznámilo, že opatření přijatá v reakci na americký projekt, mimo jiné rozmístění raket typu 9K720 Iskander v Kaliningradské oblasti, zruší. Nově zvolený generální tajemník NATO Anders Fogh Rasmussen navrhl Rusku spolupráci týkající se konkrétně protiraketové obrany.^[69]

NATO odsoudilo Smlouvu OSN o zákazu jaderných zbraní,^[70] kterou v roce 2017 na půdě OSN podpořilo 122 států.^[71]

Členské země

Podrobnější informace naleznete v článku Členské státy NATO. Severoatlantickou smlouvu podepsalo v dubnu 1949 dvanáct států: Spojené státy americké, Kanada, Spojené království, Francie, Portugalsko, Belgie, Lucembursko, Nizozemsko, Dánsko, Norsko, Itálie a Island. V roce 1952 se připojilo Řecko a Turecko. V roce 1955 po získání plné suverenity vstoupilo Západní Německo. V roce 1982 se připojilo Španělsko. Platí dohoda, že členské země NATO, tedy i Česko, mají vynakládat 2 % HDP na svou obranu.^{[72][73]}

Mapa partnerských smluv NATO v Evropě
a okolí
Členové NATO
Akční plán členství (MAP)
Intenzifikovaný dialog
Individuální akční plán partnerství
Partnerství pro mír

Rozšiřování

Dne 12. března 1999 předali ministři zahraničí Česka, Maďarska a Polska v americkém Independence v Missouri ratifikační listiny americké ministryni Madeleine Albrightové, a tím se tyto země bývalého Východního bloku staly členy NATO. Za Česko je předal ministr zahraničí Jan Kavan.^[74] V roce 2004 bylo v největší vlně rozšiřování do NATO připojeno 7 států: Litva, Lotyšsko, Estonsko, Rumunsko, Bulharsko, Slovinsko a Slovensko. Dále 1. dubna 2009 přistoupily Chorvatsko a Albánie, 5. června 2017 Černá Hora a 27. března 2020 Severní Makedonie.

Vstup České republiky

V listopadu 1990 byly v Paříži podepsány mnohostranné *Smlouvy o konvenčních silách v Evropě*, ve kterých členské země NATO a Varšavské smlouvy prohlásily, že už nejsou protivníky, což de facto znamenalo ukončení Studené války.^{[75][76]} Cílem smluv bylo snížení počtů konvenční bojové techniky v Evropě. Závěrečný akt s určením početních stavů podepsalo 29 účastnických zemí v Helsinkách 10.

července 1992. Česká republika snížení splnila již v září 1992, což potvrdily vzájemné kontroly. Ve snížení počtu vojáků dosáhla ČR stanovené hranice až v roce 2002.^[75] V listopadu 1990 získala tehdejší ČSFR status přidruženého delegáta v NATO, ačkoliv byla tehdy ještě formálně členem Varšavské smlouvy.^[77] V březnu 1991 navštívil sídlo NATO prezident Václav Havel jako první hlava postkomunistického státu (tehdy ještě vyzýval k rozpuštění NATO i Varšavské smlouvy).^[77]

V roce 1991 došlo k zániku Varšavské smlouvy a k rozpadu Sovětského svazu, což způsobilo změnu geopolitického uspořádání nejen v evropském ale i celosvětovém měřítku a zároveň nečekané potíže v demilitarizaci Evropy. V lednu 1994 navštívil Prahu americký prezident Bill Clinton a jednal s představiteli visegrádských zemí o plánu rozšíření NATO.^[77] Česká republika přijala nový alianční program Partnerství pro mír v březnu 1994,^[78] což umožnilo podílet se na společných akcích NATO. V roce 1995 přistoupila ČR k Dohodě o statutu ozbrojených sil (tzv. SOFA), která vyžaduje předchozí souhlas ČR pro vstup jednotek členských států na území ČR.^[79] Prezident Václav Havel a premiér Václav Klaus odmítli v roce 1995 referendum o vstupu do NATO, které navrhl ministr zahraničí za ČSSD Jan Kavan, jako nesmysl.^{[78][77]} Dne 11. března 1996 prohlásil ruský ministr zahraničí Jevgenij Primakov, že „Rusko je připraveno akceptovat přijetí středoevropských zemí do NATO, pokud by Aliance do těchto zemí nerozšířila své vojenské struktury“.^[78] V březnu 1996 ČR jako první z kandidátských zemí předala dokumenty k zahájení intenzivního dialogu o přijetí, v červnu prezident Václav Havel vyzval k jasnému stanovení sfér vlivu NATO Ruska, ruský prezident Boris Jelcin vnesl podmínky pro rozšíření NATO a v reakci na to v prosinci 1996 v reakci na to NATO oznámilo, že neumístí na území nových členů jaderné zbraně.^[78] Česká republika prošla v roce 1997 jako první ze všech kandidátů prvním kolem vyhodnocování připravenosti pro vstup.^[80] Dne 17. dubna 1997 prohlásil v Moskvě ruský premiér Viktor Černomyrdin, že Rusko v případě vstupu České republiky do NATO neplánuje žádné odvetné akce.^[80] V květnu 1997 uzavřel *Chartu o spolupráci mezi Ruskem a NATO* generální tajemník NATO Javier

Solana a ruský ministr zahraničí Jevgenij Primakov.^[80] Členské státy NATO omezily první skupinu přijímaných států na tři, což podpořil 12. června 1997 prezident USA Bill Clinton a uvítala to i opoziční strana ČSSD, která vstupu do NATO kladla podmínky.^[80] V červenci 1997 summit NATO v Madridu nabídl členství ČR, Maďarsku a Polsku, obratem byly zahájeny přístupové rozhovory a vláda vytvořila Výbor pro integraci České republiky do NATO.^[77] Protokoly o vstupu těchto tří zemí do NATO podepsali ministři zahraničních věcí zemí Severoatlantické aliance dne 16. prosince 1997. Poslanecká sněmovna schválila přistoupení do NATO dne 15. dubna 1998 (výsledkem 154 ku 38 hlasům, proti hlasovali poslanci KSČM a SPR-RSČ) a 30. dubna 1998 bylo přistoupení schváleno Senátem.^{[81][80]} Prezident Václav Havel podepsal 26. února 1999 v Trůnním sále Pražského hradu listiny o přistoupení České republiky k Severoatlantické smlouvě.^[82] Oficiálním členem NATO se ČR stala 12. března 1999 a od té doby je plně zapojena do všech činností i misí Aliance a získala tím i její bezpečnostní záruky. Podle průzkumu agentury CVVM v době vstupu ČR do NATO byla ještě podpora občanů méně než poloviční, ale podpora členství od té doby stoupá a počet nespokojených klesá.^[77] V prosinci 2000 rozhodli ministři zahraničí členských zemí NATO v Bruselu o uspořádání příštího summitu Aliance v Praze, přičemž myšlenku navrhl prezident Václav Havel.^[82] Vstup ČR do NATO umožnil profesionalizaci Armády České republiky, která byla završena k 1. lednu 2005.^[83]

„ Dává nám naději, že naše země už nikdy nepodlehne ani nebude obětována jakémukoli agresorovi, a zároveň vyjadřuje jasné odhodlání spolupodpírat za svobodu národů, lidská práva, demokratické hodnoty a mír na našem kontinentě. “

— *Václav Havel, prezident ČR*^[77]

„ Stáváme se součástí pevného svazku demokratických států z obou břehů Atlantiku, jehož posláním je obrana svobody, demokracie a lidských práv. Stáváme se součástí Severoatlantické aliance, která ve studené válce zvítězila nad komunistickým nebezpečím a která je i do budoucna hlavním garantem stability a bezpečnosti – a to nejen na našem kontinentě, ale i v celém světě. “

— *Václav Klaus, předseda vlády ČR*^[77]

„ Bývalá ministryně zahraničí USA Madeleine Albrightová má mimořádné zásluhy o Českou republiku i to, že je Česko ve větším bezpečí díky členství v Severoatlantické alianci. “

— Petr Fiala, předseda vlády ČR, 23.3.2022^[84]

Jako reakce na novou situaci v Evropě byla na summitu OBSE v Istanbulu v listopadu 1999 podepsána Dohoda o adaptaci smlouvy o konvenčních silách v Evropě, která však dodnes nevstoupila v platnost (ruský prezident Boris Jelcin předal své pravomoce Vladimiru Putinovi 31. prosince 1999). Ruská federace v prosinci 2007 přestala podmínky Dohody plnit, protože její ratifikaci státy NATO podmínily stažením ruských jednotek ze svrchovaného území Moldavska a Gruzie. Kontrola konvenčních zbraní v Evropě tak není možná.^[75]

Kandidáti na vstup

Na summitu v Bukurešti v roce 2008 bylo budoucí přizvání do Aliance přislíbeno třem státům: Gruzii, Ukrajině a Severní Makedonii (tehdy zvané Republika Makedonie).^[58] Severní Makedonie v únoru 2019 podepsala protokol o přistoupení, aby se stala členským státem NATO, který procházel ratifikací členskými státy.^[85] Její přistoupení bylo mnoho let blokováno Řeckem kvůli sporu o název Makedonie, ten byl vyřešen v roce 2018 Prespanskou dohodou.^[86] Vstupu Kypru do Aliance brání Turecko.^[87] Ukrajinský parlament v červnu 2010 odhlasoval, že se Ukrajina o vstup do NATO ucházet nebude.^[88] Od roku 2019 má Ukrajina ústavně zakotvené směřování země do NATO a EU.^{[89][90]} Od června 2020 je Ukrajina součástí iniciativy „Enhanced Opportunity Partners“ (společně s Austrálií, Finskem, Gruzii, Jordánskem a Švédskem).^[91]

Dalším potenciálním kandidátem je Bosna a Hercegovina, která je v Akčním plánu členství (MAP), což je předstupeň ke vstupu do NATO, jehož cílem je připravit budoucí členské země na povinnosti a závazky, které členství přináší.^[92] Rusko se snaží rozšiřování NATO zabránit. V roce 2011 Vladimir Putin navštívil Srbsko a prohlásil, že nechce, aby se tento stát stal členem Aliance a její rozšiřování je proti zájmům Ruska.^[93]

Po ruské invazi na Ukrajinu se veřejné mínění ve Finsku a ve Švédsku zásadně proměnilo ve prospěch vstupu do Aliance. Poprvé NATO podpořilo více občanů než těch, kteří jsou proti. Průzkum ze 30. března 2022 ukázal, že asi 61 % Finů bylo pro členství v NATO, na rozdíl od 16 % proti a 23 % nerozhodných. Průzkum z 1. dubna ukázal, že asi 51 % Švédů bylo pro členství v NATO, na rozdíl od 27 % proti. Finský parlament rozhodl diskutovat členství v NATO ještě v roce 2022. Analytici očekávali, že Finsko a Švédsko budou koordinovat svá rozhodnutí o členství podobně, jako koordinovali rozhodnutí vstoupit do EU v roce 1995.^{[94][95]} Rozprava ve finském parlamentu začala 20. dubna 2022,^[96] rozhodování mělo trvat týdny, ne měsíce.^[97] Švédsko a Finsko požádaly 18. května 2022 o vstup do NATO.^[98] Dne 29. června 2022 Finsko, Švédsko a Turecko uzavřely úmluvu, která má vyjasnit obavy Ankary (Turecka) před případným vstupem Finska a Švédska do NATO. Dne 5. července 2022 podepsali zástupci třiceti členských zemí Severoatlantické aliance protokol o přistoupení Finska a Švédska a následovat bude ratifikační proces, který může trvat až rok.^[99]

Působení

Intervence na Balkánu

Dne 20. března 1999 odsouhlasil za vládu její předseda Miloš Zeman letecké útoky Severoatlantické aliance na vojenské cíle v Jugoslávii. Zásah aliance konzultoval pouze s ministrem zahraničí Janem Kavanem. *"Vzhledem k tomu, že celá záležitost byla operativní a že vyžadovala rozhodnutí v intervalu dvaceti až třiceti minut, po konzultaci s ministrem zahraničí jsem se rozhodl tak, jak jsem rozhodl, a to v sobotu 20. března odpoledne s tím, že jde o útoky na ryze vojenské, nikoli civilní cíle, a že se jedná o ty vojenské akce, které mají zabránit humanitární katastrofě,"* odpověděl premiér. Reagoval tak na dotaz, zda vláda o útocích NATO na Jugoslávii hlasovala.^[100]

Válka v Bosně a Hercegovině

Související informace naleznete také v článcích IFOR, SFOR a Válka v Bosně a Hercegovině.

V rámci operace Deny Flight (Odepřený let) od 12. dubna 1993 do 20. prosince 1995 NATO zajišťovalo bezletovou zónu nad Bosnou a Hercegovinou během války v Bosně.^[101] Mezi červnem 1993 a červnem (oficiálně říjnem) 1996 probíhala operace Sharp Guard (Bdělá stráž) neboli námořní blokáda bývalé Jugoslávie.^[102]

28. února 1994 sestřelily americké letouny F-16 čtyři vojenská letadla Republiky srbské útočící proti pozemnímu cíli; byl to první vojenský zásah NATO v historii.^[101] Operace Rozhodná síla probíhala od 30. srpna do 20. září 1995 a spočívala v bombardování pozic Vojstva Republiky srbské ohrožujících tzv. bezpečné zóny Sarajevo a Goražde.^[103] Zásah NATO dopomohl k podepsání Daytonské dohody v prosinci 1995. Jako součást této dohody nasadilo NATO v rámci operace Joint Endeavour (Společné úsilí) mírové jednotky IFOR a později SFOR, které působily od prosince 1996 do prosince 2004.^[104] NATO začalo za účast na těchto operacích udělovat medaile NATO.

Letadlo NATO F-16 účastníci se bombardování během operace Rozhodná síla konané po Srebrenickém masakru

Válka v Kosovu

Podrobnější informace naleznete v článku Operace Spojenecká síla.

Dne 24. března 1999 NATO zahájilo jedenáctidenní leteckou operaci Spojenecká síla (Allied Force) proti Svazové republice Jugoslávie s cílem zastavit násilné jednání vůči albánskému obyvatelstvu Kosova ze strany Srbů, kteří se snažili potlačit vojenskou silou ozbrojené povstání kosovskoalbánských separatistů.^[105] NATO požadovalo souhlas Rady bezpečnosti OSN s vojenskou intervencí, ten však nebyl poskytnut kvůli vetu Ruska a Číny. Tyto dva státy později podaly návrh

Budova poničená při bombardování Jugoslávie silami NATO v roce 1999

na ukončení intervence, který podpořila ale jen Namibie a nebyl tak schválen.^[106] Konflikt skončil 11. června 1999, kdy jugoslávský vůdce Slobodan Milošević vyhověl požadavkům NATO přijmutím rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1244. 12. července 1999 vstoupili do Kosova na základě rezoluce č. 1244 vojáci KFOR za účelem dosažení trvalého míru a stability v oblasti postižené válkou.^[107] Mise se účastnila také Armáda České republiky.^[108] Mezi srpnem a zářím 2001 rovněž probíhala Aliancí řízená operace Essential Harvest (Nezbytná sklizeň), která měla za cíl shromáždit zbraně a munici odevzdanou dobrovolně albánskými povstalci v Makedonii.^[109]

Spojené státy, Spojené království a téměř všechny další členské státy NATO odporovaly snahám o zavedení pravidla souhlasu Rady bezpečnosti OSN s vojenskými operacemi Aliance, mezi které patřila např. operace v Srbsku v roce 1999. Nutnost souhlasu OSN požadovala Francie, Rusko a Čína. První strana tvrdila, že by to podlomilo autoritu Aliance, a poznamenala, že Rusko a Čína útok na Jugoslávii vetovaly a stejně tak by to mohly dělat i v budoucnosti, čímž by zmařily všechn potenciál a účel Aliance.^[110]

Operace v Afghánistánu

Související informace naleznete také v článcích Válka v Afghánistánu (2001–2021) a Rozhodná podpora.

Teroristické útoky z 11. září 2001 přiměly NATO poprvé v historii uplatnit článek 5 Severoatlantické smlouvy.^[6] Podle něj je útok na jakéhokoli člena Aliance považován za útok proti všem. 2. října 2001 NATO potvrdilo, že zmíněné teroristické útoky pod tento článek spadají.^[111] Mezi osm oficiálních operací provedených NATO patří operace Eagle Assist (Pomoc orla; hlídání amerického vzdušného prostoru) a operace Active Endeavour (Aktivní snaha),

Teroristické útoky 11. září 2001 přiměly NATO poprvé použít článek 5 Severoatlantické smlouvy

námořní operace mající za cíl zabránit pohybu teroristů a zbraní hromadného ničení a obecně zvýšit bezpečnost námořní dopravy, která probíhá od 4. října 2001.

V srpnu 2003 NATO započalo svou první operaci mimo Evropu, když převzala kontrolu nad Mezinárodními bezpečnostními podpůrnými silami (ISAF) v Afghánistánu.^[112] ISAF měly původně za úkol zajistit Kábul a okolí proti Tálibánu a Al-Káidě, aby mohla fungovat vláda Hámida Karzaje. 13. října 2003 Rada bezpečnosti OSN jednohlasně schválila rozšíření působnosti ISAF na zbytku území Afghánistánu.^[113] K březnu 2012 v Afghánistánu působilo téměř 130 000 vojáků pod vedením NATO. Ukončení bojových operací v zemi proběhlo na konci roku 2014.^[114] V roce 2015 byla zahájena nová koaliční operace s názvem Rozhodná podpora, která má za úkol s využitím 12 500 zahraničních vojáků provádět v této zemi výcvik, poradenství a podporu afghánských ozbrojených sil.^[115]

Výcvik jednotek v Iráku

Související informace naleznete také v článku Válka v Iráku.

V roce 2004 NATO započala na žádost irácké vlády výcvikovou misi v Iráku (NATO Training Mission Iraq, NTM-I), která se starala o výcvik nové irácké armády.^[116] Cílem bylo poskytnout demokraticky vedený a schopný obranný sektor.^[117] Spolupracovala nejdříve s Koalicí mnohonárodních sil (Multi-National Force Iraq, MNF-I),^[118] po jejím zániku v roce 2010 pak s nově vzniklou složkou United States Forces – Iraq. Původně se mise soustředila hlavně na výcvik vysoce postavených důstojníků. V září 2005 NATO otevřelo na kraji Bagdádu vojenskou akademii,^[119] ve které do konce února 2009 působili čtyři čeští vojáci.^[120] V říjnu 2007 se operace rozšířila na výcvik federální policie a v prosinci 2008 na další složky jako např. loďstvo a letectvo.

K 31. prosinci 2011 mise skončila, když vypršela platnost dohody o její existenci. Operace se zúčastnilo 23 členských států NATO, které přispěly celkově částkou téměř 250 milionů dolarů.^[117]

Operace Ocean Shield

Související informace naleznete také v článku Piráctví v Somálsku. 17. srpna 2009 zahájilo NATO operaci Ocean Shield (Oceánský štít), která spočívá v ochraně námořní dopravy v Adenském zálivu a Indickém oceánu (okolí Afrického rohu) proti somálským pirátům. Navazuje tak na předchozí operace Allied Provider (říjen–prosinec 2008) a Allied Protector (březen–srpen 2009), které probíhaly také v Adenském zálivu. Hlavním cílem operace Allied Provider bylo zabezpečení civilních lodí Světového potravinového programu, které do Afriky dovážely potraviny, a operace Allied Protector rozšířila působnost i na komerční plavidla. Operace Ocean Shield kromě samotné kontroly vod poskytuje okolním zemím výcvik vlastních protipirátských jednotek.^[121]

Intervence v Libyi

Související informace naleznete také v článkách Vojenská intervence v Libyi a Občanská válka v Libyi (2011).

Během občanské války v Libyi v roce 2011

vyeskalovalo násilí mezi protestanty a libyjskou vládou v čele s Muammarem Kaddáfím natolik, že Rada bezpečnosti OSN 17. března 2011 schválila rezoluci

č. 1973, která požadovala příměří a

schválila vojenský zásah za účelem obrany civilního obyvatelstva. Koalice, ve které bylo i několik členů NATO, zřídila nedlouho poté nad Libyí bezletovou zónu. 20. března 2011 schválilo NATO embargo na dovoz zbraní libyjskému režimu, které

prosazovala skrze operaci Unified Protector (Sjednocený ochránce). Ta měla za úkol „kontrolovat, nahlásit a v případě potřeby zastavit lodě podezříváné z nelegálního převozu zbraní.“^[122] 24. března NATO souhlasilo s převzetím moci nad bezletovou zónou od původní koalice. Moc nad pozemními jednotkami zůstala v rukou koalice.^[123]

Start řízené střely Tomahawk z amerického torpédoborce *USS Barry* vyslané na podporu operace proti Libyi, 29. března 2011

Ne všechny členské země se však bojových operací zúčastnily. Do června 2011 jich bylo jen 8 z tehdy celkových 28,^[124] což vyústilo v konflikt mezi americkým ministrem obrany Robertem Gatesem a státy jako Polsko, Španělsko, Nizozemsko, Turecko a Německo. Gates po těchto zemích chtěl, aby se na operaci podílely více.^[125] Ve svém proslovu v Bruselu 10. června Gates dále kritizoval nečinné země s poznámkou, že jejich jednání by mohlo způsobit rozpad NATO.^[126]

Operace v Libyi byla prodloužena do září.^[127] Týden na to Norsko oznámilo, že postupně utlumí svou účast na operaci, kterou kompletně ukončí k 1. srpnu.^[128] Stažení norských stíhacích letounů nakonec proběhlo 4. srpna.^[129] Velitel Royal Navy prohlásil, že britská účast je kvůli škrtům v rozpočtu neudržitelná.^[130] Operace nakonec probíhaly až do října; 20. října byl zabit Muammar Kaddáfí a 31. října byla oficiálně ukončena intervence NATO.^[131] Intervence NATO pomohla svrhnout a zavraždit vůdce Libye, diktátora Muammara Kaddáfího, na druhou stranu uvrhla celou zemi do krvavého chaosu, trvajícího dodnes.

Spolupráce s nečlenskými státy

Euroatlantické partnerství

NATO zřídilo Euroatlantickou radu partnerství a Partnerství pro mír, které slouží ke spolupráci 30 států NATO a 21 „partnerských zemí.“

Partnerství pro mír (PfP) bylo zřízeno v roce 1994 a je založeno na individuální vojenské spolupráci každého partnerského státu s Aliancí.^[132] Mezi členy patří všechny současné a bývalé členské státy Společenství nezávislých států. Bělorusko se k Partnerství pro mír připojilo v roce 1995.^[133]

Partnerství pro mír

společenství nezávislých států	ostatní socialistické země studené války	neutrální kapitalistické země studené války	Středomořský dialog	kontaktní země	Istanbulská iniciativa spolupráce
--------------------------------------	--	---	------------------------	-------------------	---

 <u>Arménie</u>	 <u>Jugoslávie</u>	 <u>Rakousko</u>	 <u>Alžírsko</u>	 <u>Austrálie</u>	 <u>Bahrajn</u>
 <u>Azerbájdžán</u>	 <u>Bosna a Hercegovina</u>	 <u>Finsko</u>	 <u>Egypt</u>	 <u>Japonsko</u>	 <u>Katar</u>
 <u>Bělorusko</u>	 <u>Srbsko</u>	 <u>Irsko</u>	 <u>Izrael</u>	 <u>Nový Zéland</u>	 <u>Kuvajt</u>
 <u>Kazachstán</u>	 <u>Malta</u>	 <u>Jordánsko</u>	 <u>Jižní Korea</u>	 <u>Spojené arabské emiráty</u>	
 <u>Kyrgyzstán</u>	 <u>Švédsko</u>	 <u>Mauritánie</u>	 <u>Irák</u>		
 <u>Moldavsko</u>	 <u>Sovětský svaz</u>	 <u>Švýcarsko</u>	 <u>Maroko</u>	 <u>Afghánistán (do 2021)</u>	
 <u>Rusko</u>	 <u>Gruzie</u>	 <u>Tunisko</u>	 <u>Pákistán</u>		
 <u>Tádžikistán</u>	 <u>Turkmenistán</u>				
 <u>Uzbekistán</u>	 <u>Ukrajina</u>				

Státy účastníci se partnerství s NATO^[135]

Středomořský dialog a ICI

- Středomořský dialog byl zahájen v roce 1994 a je podobný Partnerství pro mír, ale soustředí se na severoafrické státy.
- Istanbulská iniciativa spolupráce (ICI) byla vyhlášena na summitu v Istanbulu v roce 2004 a soustředí se na státy širšího Blízkého východu.

Individuální akční plán partnerství

V listopadu 2002 byly na pražském summitu zahájeny Individuální akční plány partnerství (IPAP) a je otevřen zemím, které mají politickou vůli a schopnosti prohloubit své vztahy s NATO.^[136]

V současnosti se IPAP účastní následující státy:^[137]

Od devadesátých let začala Aliance spolupracovat se státy, se kterými nemá uzavřené žádné z výše uvedených oficiálních partnerství. Např. Argentina a Chile spolupracovaly s NATO ve válce v Bosně a Hercegovině. V roce 1998 Aliance vytvořila obecné směrnice týkající se vztahů s ostatními zeměmi. Státy ochotné s NATO spolupracovat se nazývají „kontaktní země“ nebo „další globální partneři“.^[138]

Individuální akční plány partnerství byly zahájeny v roce 2002 na summitu v Praze

Struktura

Hlavní velitelství NATO se nachází v Harenu v Bruselu.^[139] Pracují v něm delegace členských států, styční důstojníci nebo diplomaté partnerských zemí, mezinárodní civilní zaměstnanci a mezinárodní vojenští zaměstnanci. Celkový počet stálých zaměstnanců je zhruba 4000.^[139]

Anders Fogh Rasmussen (vlevo) byl od srpna 2009 do října 2014 generálním tajemníkem NATO

Hlavní politickou strukturu NATO tvoří Severoatlantická rada, Výbor pro obranné plánování a Skupina pro jaderné plánování.^[140] Těmto orgánům jsou podřízeny Hlavní výbory, které řeší specifické úkoly v politické, vojenské a ekonomické oblasti.^[141]

Severoatlantická rada je nejvyšší rozhodovací a konzultační orgán Aliance. Delegace každé z 30 členských zemí je v ní zastoupena jedním delegátem (stálým zástupcem).^[142] Rada se schází alespoň jednou týdně, zasedání na úrovni ministrů zahraničí, předsedů vlád nebo ministrů obrany probíhají jednou za půl roku.^[140] Radě předsedá generální tajemník NATO a rozhodnutí musí být přijata jednomyslně.

#	Jméno	Stát	Období
1	<u>Generál Hastings Lionel Ismay</u>	 <u>Spojené království</u>	4. dubna 1952 – 16. května 1957

2	<u>Paul-Henri Spaak</u>	 <u>Belgie</u>	16. května 1957 – 21. dubna 1961
3	<u>Dirk Stikker</u>	 <u>Nizozemsko</u>	21. dubna 1961 – 1. srpna 1964
4	<u>Manlio Brosio</u>	 <u>Itálie</u>	1. srpna 1964 – 1. října 1971
5	<u>Joseph Luns</u>	 <u>Nizozemsko</u>	1. října 1971 – 25. června 1984
6	<u>Lord Peter Carrington</u>	 <u>Spojené království</u>	25. června 1984 – 1. července 1988
7	<u>Manfred Wörner</u>	 <u>Německo</u>	1. července 1988 – 13. srpna 1994
–	<u>Sergio Balanzino (zastupující)</u>	 <u>Itálie</u>	13. srpna 1994 – 17. října 1994
8	<u>Willy Claes</u>	 <u>Belgie</u>	17. října 1994 – 20. října 1995
–	<u>Sergio Balanzino (zastupující)</u>	 <u>Itálie</u>	20. října 1995 – 5. prosince 1995
9	<u>Javier Solana</u>	 <u>Španělsko</u>	5. prosince 1995 – 6. října 1999
10	<u>George Robertson</u>	 <u>Spojené království</u>	14. října 1999 – 17. prosince 2003
–	<u>Alessandro Minuto Rizzo (zastupující)</u>	 <u>Itálie</u>	17. prosince 2003 – 1. ledna 2004
11	<u>Jaap de Hoop Scheffer</u>	 <u>Nizozemsko</u>	1. ledna 2004 – 1. srpna 2009
12	<u>Anders Fogh Rasmussen</u>	 <u>Dánsko</u>	1. srpna 2009 – 1. října 2014
13	<u>Jens Stoltenberg</u>	 <u>Norsko</u>	1. října 2014

Seznam generálních tajemníků^[143]

#	Jméno	Stát	Období
1	Jonkheer van Vredenburg	 <u>Nizozemsko</u>	1952–1956
2	Adolph Bentinck	 <u>Nizozemsko</u>	1956–1958
3	Alberico Casardi	 <u>Itálie</u>	1958–1962
4	Guido Colonna di Paliano	 <u>Itálie</u>	1962–1964
5	James A. Roberts	 <u>Kanada</u>	1964–1968

6	Osman Olcay	 <u>Turecko</u>	1969–1971
7	Paolo Pansa Cedronio	 <u>Itálie</u>	1971–1978
8	Rinaldo Petrignani	 <u>Itálie</u>	1978–1981
9	Eric da Rin	 <u>Itálie</u>	1981–1985
10	Marcello Guidi	 <u>Itálie</u>	1985–1989
11	Amedeo de Franchis	 <u>Itálie</u>	1989–1994
12	Sergio Balanzino	 <u>Itálie</u>	1994–2001
13	Alessandro Minuto Rizzo	 <u>Itálie</u>	2001–2007
14	Claudio Bisogniero	 <u>Itálie</u>	2007–2012
15	Alexander Vershbow	 <u>Spojené státy americké</u>	2012–2016
16	Rose Gottemoeller	 <u>Spojené státy americké</u>	2016-2019
17	<u>Mircea Geoana</u>	 <u>Rumunsko</u>	2019- <i>současnost</i>

Seznam náměstků generálního tajemníka^[144]

Související informace naleznete také v článku Předseda vojenského výboru NATO.

Nejvyšším vojenským orgánem NATO je Vojenský výbor, který předkládá návrhy a doporučení Severoatlantické radě, Výboru pro obranné plánování a Skupině pro jaderné plánování. Stejně jako v Severoatlantické radě je každá z členských zemí zastoupena jedním (vojenským) zástupcem a výbor se schází alespoň jednou týdně.^[140] Předseda Vojenského výboru je volen náčelníky generálních štábů členských zemí na tříleté období. Od roku 2015 do roku 2018 jím byl český armádní generál Petr Pavel. Od 25. června 2021 zastává tuto pozici Rob Bauer.

Výboru podléhají dvě vojenská velitelství: Velitelství spojeneckých sil pro operace (ACO) a Velitelství spojeneckých sil pro transformaci (ACT).^[140] ACO sídlí ve Vrchním velitelství spojeneckých sil v Evropě (SHAPE) a velí mu vrchní velitel sil NATO v Evropě (SACEUR). Tím byl od roku 2009 admirál James Stavridis,^[145] v letech 2013 až 2016 Philip Breedlove a následující tři roky Curtis Scaparrotti.^[146] V květnu

2019 se jím stal admirál Tod Wolters^[147] a následně v květnu 2022 byl na tuto funkci nominován americký generál Christopher Cavoli.^[148] Velitelem ACT (SACT) je od roku 2009 generál Stéphane Abrial.^[149]

Parlamentní shromáždění sestává z poslanců parlamentů všech členských států a 14 přidružených států.^[150] Nemá výkonnou moc, má pouze konzultativní charakter. Delegáti pracují v pěti výborech: ekonomickém, politickém, bezpečnostním a vědecko-technickém a ve zvláštní skupině pro středomořský dialog.^[151] Počet poslanců zemí je odvozen od počtu obyvatel; v shromáždění jich zasedá celkem přes 300, z toho z Česka 7.^{[152][153]}

Rada NATO-Rusko byla založena v roce 2002^[154], kdy nahradila Stálou společnou radu Rusko-NATO (Permanent Joint Council). Rusko na jedné straně a NATO na druhé v ní jednají jako rovnocenní partneři. Slouží ke konzultaci o bezpečnostních a vojenských otázkách. V roce 2009 ruský prezident Dmitrij Medveděv kritizoval rozšiřování NATO na východ, které podle něho porušilo sliby dané západními politiky po sjednocení Německa.^[155] V roce 2014 NATO přerušilo s Ruskem veškerou spolupráci.

Ruský prezident Vladimir Putin na setkání rady NATO-Rusko v roce 2002

V březnu 2015, po uzavření příměří v Minsku mezi proruskými separatisty v Donbasu a ukrajinskou vládou, němečtí představitelé z okruhu kancléřky Merkelové kritizovali vrchního velitele sil NATO v Evropě amerického generála Philipa Breedlovea za „nepravdivá tvrzení a přehnané soudy“ o přítomnosti ruských vojsk na Ukrajině, které zbytečně vyhrocují ukrajinskou krizi a ohrožují důvěryhodnost NATO. Podle německého magazínu Der Spiegel generál Breedlove v posledních měsících opakovaně veřejně varoval před hrozící ruskou invazí nebo před přítomností vysokého počtu ruských vojáků na Ukrajině, a pokaždé se podle německé rozvědky jeho informace

ukázaly jako přehnané nebo nepravdivé. Znepokojení nad výroky generála Breedlova vyjádřili i někteří velvyslanci členských států při NATO.^[156]

Spojené státy v únoru 2019 odstoupily od Smlouvy o likvidaci raket středního a krátkého doletu (INF) z roku 1987.^[157] Tento krok podpořila i Severoatlantická aliance.^[158] Panují obavy, že vypuknou nové závody ve zbrojení.^[159] Spojené státy a NATO obvinily z porušení smlouvy Rusko, naopak Rusko obvinilo z porušení smlouvy Spojené státy.^[160] Podle názoru některých nezávislých expertů a komentátorů smlouvu patrně porušovaly obě strany,^{[161][162]} ale Spojené státy od smlouvy odstoupily, protože signatářem smlouvy není Čína, která může bez omezení budovat svůj raketový arzenál.^{[163][164]} Tento názor potvrdil již v roce 2018 bezpečnostní poradce amerického prezidenta John Bolton.^[165]

V důsledku vojenské intervence v Libyi, která vedla ke svržení režimu Muammara Kaddáfího v roce 2011, se Libye propadla do chaosu a občanské války.^[166] Někteří politici, například bývalý slovenský premiér Robert Fico,^[167] jihoafrický prezident Jacob Zuma,^[168] americký senátor Rand Paul^[169] nebo britský politik Nigel Farage,^[170] se domnívají, že k destabilizaci Blízkého východu a k následné migrační vlně přispěly vojenské intervence NATO a západních zemí v Iráku a Libyi i podpora povstalců v Sýrii.

Po setkání s generálním tajemníkem NATO Jensem Stoltenbergem v září 2015 kritizoval místopředseda vlády České republiky Andrej Babiš NATO za nezájem o ochranu evropských hranic a prohlásil: „NATO se chová účelově. Proti somálským pirátům zasáhlo, protože tam byl ekonomický zájem členských zemí NATO a dalších zemí Bezpečnostní rady OSN. (...) NATO uprchlíci nezajímají, přitom jejich vstupní branou do Evropy je Turecko, člen NATO, a pašeráci na území Turecka, člena NATO, operují.“^[171]

Německý ministr zahraničí ve vládě Angely Merkelové Frank-Walter Steinmeier v červnu 2016 kritizoval NATO za eskalaci napětí ve vztazích s Ruskem a označil rozsáhlá vojenská cvičení NATO u hranic

Ruska za „kontraproduktivní“. Steinmeier uvedl: „To, co bychom nyní neměli dělat, je dál vyhrocovat situaci chraštěním zbraní a válečným štváním.“^[172] Průzkum veřejného mínění v Rusku v červnu 2016 zjistil, že 68 % dotázaných Rusů považuje rozmístění vojsk NATO u ruských hranic v Polsku a Pobaltí za hrozbu pro Rusko.^[173]

NATO bylo kritizováno, protože mlčí k porušování lidských práv v Turecku,^[174] které má druhé největší vojsko v rámci NATO a je jedním z pěti států NATO, které jsou součástí politiky sdílení jaderných zbraní.^[175] V důsledku rozsáhlých politických čistek v Turecku proti skutečným nebo domnělým oponentům režimu po neúspěšném pokusu o vojenský převrat ze dne 15. července 2016 požádalo několik desítek vysoce postavených tureckých důstojníků působících ve strukturách NATO o azyl v členských zemích NATO.^[176] Generálním tajemník NATO Stoltenberg na to reagoval slovy, že „Turecko má právo stíhat organizátory“ vojenského převratu a zdůraznil, že Turecko je klíčovým spojencem v rámci NATO.^[177] O azyl ve Spojených státech požádal i turecký admirál Mustafa Ugurlu, který sloužil v misi NATO v Norfolku ve Virginii.^[178] Po převratu byl zatčen také generálmajor Cahit Bakir, který velel tureckým silám v mezinárodních jednotkách NATO v Afghánistánu.^[179] Turecký provládní deník *Yeni Şafak* obvinil amerického generála Johna Campbella, který velel jednotkám NATO v Afghánistánu, že se podílel na plánování vojenského převratu v Turecku.^[180]

Podle některých komentátorů NATO při svém rozšiřování do východní Evropy snížilo své vlastní standardy a spolupracuje i se zkorumpovanými a autokratickými režimy jako je Černá Hora pod vedením Mila Djukanoviče,^[181] která k NATO přistoupila 19. května 2016.^[182]

Premiér Milo Đukanović podepsal protokol o přistoupení Černé Hory k NATO 19. května 2016

Mezi členskými zeměmi NATO existuje několik interních konfliktů, například spor o Gibraltar mezi Španělskem a Spojeným královstvím,^[183] nepřátelství mezi Řeckem a Tureckem,^[184] které se vystupňovalo po turecké invazi na Kypr, jehož severní část turecká armáda nezákonně okupuje, nebo spor mezi některými členskými zeměmi NATO a Tureckem týkající se americké podpory Kurdů v Sýrii,^[185] ale také turecké podpory syrské teroristické organizace An-Nusrá, která byla napojená na Al-Káidu.^[186] Německá kancléřka Merkelová kritizovala tureckou invazi na sever Sýrie obydlený převážně Kurdy.^[187] Naopak šéf NATO Jens Stoltenberg tureckou invazi podpořil.^[188] V tresčích válkách o rybolovná práva mezi Islandem a Spojeným královstvím zvítězil Island, který hrozil, že vystoupí z aliance a uzavře leteckou základnu NATO v Keflavíku.^[189]

Odkazy

Reference

V tomto článku byl použit překlad textu z článku NATO na anglické Wikipedii.

- ↑ *Informační centrum o NATO. natoaktual.cz [online]. [cit. 2022-03-19]. Dostupné online.*
- ↑ *Skočit nahoru k:^{a b} RAUŠOVÁ, Zuzana. Francie se po 43 letech vrátí do vojenského velení NATO. iDNES.cz [online]. 2009-03-11 [cit. 2011-07-09]. Dostupné online.*
- ↑ *Skočit nahoru k:^{a b} FIDLER, Jiří; MAREŠ, Petr. Dějiny NATO. Praha, Litomyšl: Paseka, 1997. 244 s. ISBN 80-7185-145-0. S. 138. Dále jen: Fidler 1997.*
- ↑ *Skočit nahoru k:^{a b} FIALA, Luděk. Severoatlantická aliance (NATO) [online]. Novinky.cz [cit. 2011-07-09]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2011-07-28.*
- ↑ *Skočit nahoru k:^{a b} NATO and the fight against terrorism [online]. NATO.int [cit. 2011-05-27]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2011-08-05. (anglicky)*
- ↑ *Counter-piracy operations [online]. NATO.int [cit. 2011-05-27]. Dostupné online. (anglicky)*

7. ↑ *EU-NATO: The framework for permanent relations and Berlin Plus* [online]. Rada Evropské unie [cit. 2011-07-09]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2014-09-22. (anglicky)
8. ↑ <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/cerna-hora-se-oficialne-stane-clenem-nato/1493276>
9. ↑ HER. *Třicátým členem NATO se stala Severní Makedonie, její vstup do Aliance komplikoval spor s Řeckem* [online]. Česká televize, 2020-03-27 [cit. 2020-03-27]. Dostupné online.
10. ↑ *Albánie a Chorvatsko jsou v NATO.* Lidovky.cz [online]. 2009-04-01. Dostupné online.
11. ↑ Skočit nahoru k: ^{a b} *The SIPRI Military Expenditure Database* [online]. SIPRI [cit. 2010-08-22]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2011-07-25. (anglicky)
12. ↑ *The 15 countries with the highest military expenditure in 2009* [online]. SIPRI [cit. 2011-07-28]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2010-03-28. (anglicky)
13. ↑ Data z <https://www.worldometers.info/world-population/population-by-country/> , přístup 28. 1. 2022.
14. ↑ Fidler 1997, str. 33–34
15. ↑ *Washingtonská smlouva* [online]. NATOAktual.cz [cit. 2011-08-18]. Dostupné online.
16. ↑ Skočit nahoru k: ^{a b} *Severoatlantická smlouva (Washington D.C., 4. dubna 1949)* [online]. Ministerstvo obrany České republiky. Dostupné online.
17. ↑ *Treaty of Economic, Social and Cultural Collaboration and Collective Self-Defence (Brussels, 17 March 1948)* [online]. European NAVigator. Dostupné online. (anglicky)
18. ↑ Haglund, D. G. *North Atlantic Treaty Organization (NATO)* [online]. History.com [cit. 2011-07-22]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2011-08-10. (anglicky)
19. ↑ *NATO: Disappointing Performance.* Time [online]. 1952-12-08 [cit. 2011-07-22]. Dostupné v archivu pořízeném z originálu dne 2012-01-08. (anglicky)

20. ↑. *The Man with the Oilcan*. Time [online]. 1952-03-24 [cit. 2011-07-22]. Dostupné v archivu pořízeném z originálu dne 2012-01-08. (anglicky)
21. ↑. Miller, A. P. *SACLANT: Guardian of the Atlantic*. S. 28 až 34. All Hands [online]. [cit. 20-04-2009]. S. 28 až 34. Dostupné v archivu pořízeném dne 16-04-2006. (anglicky)
22. ↑. Porter, R. *Vast sea exercise to be atomic test*. The New York Times [online]. 1953-09-13. Dostupné online. (anglicky)
23. ↑. *The increase in strength* [online]. NATO.int [cit. 2011-07-22]. Dostupné online. (anglicky)
24. ↑. Haberman, C. *Evolution in Europe; Italy discloses its web of Cold War guerrillas*. The New York Times [online]. 1990-11-16. Dostupné online. (anglicky)
25. ↑. *Fast facts*. Canadian Broadcasting Corporation [online]. Rev. 2009-04-06 [cit. 2011-07-22]. Dostupné online. (anglicky)
26. ↑. 1955: West Germany accepted into Nato. BBC On This Day [online]. [cit. 2011-07-22]. Dostupné online. (anglicky)
27. ↑. *Emergency Call*. Time [online]. 1957-09-30 [cit. 2011-07-22]. Dostupné v archivu pořízeném z originálu dne 2011-06-28. (anglicky)
28. ↑. *To Charles André Joseph Marie de Gaulle* [online]. Dwight D. Eisenhower Memorial Commission, 1958-10-20 [cit. 2011-07-22]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2011-08-10. (anglicky)
29. ↑. Q&A: France and Nato. BBC [online]. Rev. 2009-03-11 [cit. 2011-07-22]. Dostupné online. (anglicky)
30. ↑. Fidler 1997, str. 136
31. ↑. Cody, E. *After 43 Years, France to Rejoin NATO as Full Member*. The Washington Post [online]. 2009-03-12. Dostupné online. (anglicky)
32. ↑. Fidler 1997, str. 140
33. ↑. Fidler 1997, str. 141
34. ↑. Fidler 1997, str. 158
35. ↑. Fidler 1997, str. 162
36. ↑. Fidler 1997, str. 169
37. ↑. Fidler 1997, str. 174

38. ↑ Fidler 1997, str. 179
39. ↑ Fidler 1997, str. 187
40. ↑ Fidler 1997, str. 198
41. ↑ LABANCA, Nicola. *Válečné konflikty dneška*. 1. vyd. Praha: Fortuna Libri, 2009. 287 s. S. 205–206.
42. ↑ Cohen, S. F. *Gorbachev's Lost Legacy*. *The Nation* [online]. 2005-02-24 [cit. 2011-07-24]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2018-08-10. (anglicky)
43. ↑ Zoellick, R. B. *The Lessons of German Unification*. *The National Interest* [online]. 2000-09-22 [cit. 2012-05-09]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2016-03-19. (anglicky)
44. ↑ Blomfield, A., Smith, M. *Gorbachev: US could start new Cold War*. *The Daily Telegraph* [online]. 2009-05-06. Dostupné online. (anglicky)
45. ↑ *Deset let Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě* [online]. Ministerstvo obrany České republiky [cit. 2011-07-24]. Dostupné online.
46. ↑ LABANCA, Nicola. *Válečné konflikty dneška /od roku 1945 do současnosti/*. 1. vyd. Praha: Fortuna Libri, 2009. 287 s. S. 202.
47. ↑ Skočit nahoru k: ^a ^b *Treaty on Conventional Armed Forces in Europe (CFE)* [online]. GlobalSecurity.org [cit. 2011-07-24]. Dostupné online. (anglicky)
48. ↑ Jones, J. L. *Vojenské záležitosti: transformace vojenských struktur NATO* [online]. NATO.int, 2004-01 [cit. 2011-08-05]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2011-08-05.
49. ↑ Schoofs, J. *Three years of NATO Baltic Air Policing* [online]. [cit. 2011-07-24]. Dostupné online. (anglicky)
50. ↑ *NATO po summitu v Rize*. *Revue Politika* [online]. 2006-12-20. Dostupné online.
51. ↑ Skočit nahoru k: ^a ^b Kulhánek, J. *Summit v Bukurešti a budoucnost NATO*. NATOAktual.cz [online]. 2008-04-14. Dostupné online.
52. ↑ Filip, V. *Vznikne v České republice opravdu raketová základna USA?*. *Britské listy* [online]. 2006-05-10. Dostupné online.

53. ↑. *Europe wants NATO missile defense system complementary to U.S. system. China View [online]. 2007-04-19 [cit. 2010-08-22]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2010-02-13. (anglicky)*
54. ↑. *Česko a USA podepsaly hlavní smlouvu o radaru. iDNES.cz [online]. 2008-07-08. Dostupné online.*
55. ↑. *Dražanová, A. Riceová podepsala ve Varšavě smlouvu o protiraketové základně. iDNES.cz [online]. 2008-08-20. Dostupné online.*
56. ↑. *Zakázání mladí komunisté získali přes 180 tisíc podpisů proti radaru. iDNES.cz [online]. 2008-09-08. Dostupné online.*
57. ↑ *Skočit nahoru k: ^a ^b Russia in defence warning to US. BBC [online]. 2007-04-26 [cit. 2011-07-24]. Dostupné online. (anglicky)*
58. ↑. *Norway: Russia to freeze NATO military ties – World news – Europe – Russia – msnbc.com. MSNBC [online]. 2008-08-20 [cit. 2011-07-24]. Dostupné online. (anglicky)*
59. ↑. *Základny v Česku a Polsku nebudou, potvrdili Obama i Gates. iDNES.cz [online]. 2009-09-17. Dostupné online.*
60. ↑. *Kongres kritizoval Obamu za pozdní telefonát do Česka. Týden [online]. 2009-09-24. Dostupné online.*
61. ↑. *Easton, A. Polish hopes shot down by US move. BBC [online]. 2009-09-17. Dostupné online. (anglicky)*
62. ↑. *Nebude radar, nebudou ani rakety v Kaliningradu, vzkázalo Rusko. iDNES.cz [online]. 2009-09-18. Dostupné online.*
63. ↑. *NATO odsoudilo smlouvu OSN o zákazu jaderných zbraní. Natoaktual.cz [online]. 21. září 2017. Dostupné online.*
64. ↑. *Většina států světa na půdě OSN podpořila zákaz jaderných zbraní. Deník.cz [online]. 7. července 2017. Dostupné online.*
65. ↑. *20 let Česka v NATO – Online reportáž – Souhrn. iDNES.cz [online]. [cit. 2019-03-25]. Dostupné online.*
66. ↑. *Evropa zvyšuje výdaje na obranu, Česko je v nich šesté od konce. iDNES.cz [online]. 2018-07-11 [cit. 2019-03-25]. Dostupné online.*

67. ↑ BARTUŠKA, Václav. Jsme členem NATO, aliance má nyní 19 členů. iDNES.cz [online]. 1999-03-14 [cit. 2015-01-26]. Dostupné online. (česky)
68. ↑ Skočit nahoru k: ^a ^b ^c TOMEK, Prokop. Pařížská smlouva 1990, zapomenutá revoluce evropského odzbrojení [online]. Praha: Vojenský historický ústav, 2020-11-19 [cit. 2022-08-02]. Dostupné online.
69. ↑ ČR a NATO (I. období 1985 - 1993). natoaktual.cz [online]. Jagello 2000 [cit. 2022-08-02]. Dostupné online.
70. ↑ Skočit nahoru k: ^a ^b ^c ^d ^e ^f ^g ^h MARTINEK, Jan. Před 20 lety zavlála v NATO česká vlajka. Slunečný den pro ČR, prohlásil tehdy Zeman - Novinky.cz. novinky.cz [online]. Seznam.cz, 2019-03-12 [cit. 2022-08-02]. Dostupné online.
71. ↑ Skočit nahoru k: ^a ^b ^c ^d ČR a NATO (II. období 1994 - 1996). natoaktual.cz [online]. Jagello 2000 [cit. 2022-08-02]. Dostupné online.
72. ↑ Factbox č. 3/2012 [online]. natoaktual.cz, 2012 [cit. 2022-08-02]. Dostupné online.
73. ↑ Skočit nahoru k: ^a ^b ^c ^d ^e ČR a NATO (III. období 1997 - 1998). natoaktual.cz [online]. Jagello 2000 [cit. 2022-08-02]. Dostupné online.
74. ↑ Česká republika a NATO. natoaktual.cz [online]. [cit. 2022-08-02]. Dostupné online.
75. ↑ Skočit nahoru k: ^a ^b ČR a NATO (IV. období 1999 - 2000). natoaktual.cz [online]. Jagello 2000 [cit. 2022-08-02]. Dostupné online.
76. ↑ KŘEMEN, Pavel. Slavíme již 23. výročí vstupu České republiky do NATO. mocr.army.cz [online]. Ministerstvo obrany ČR, 2022-03-12 [cit. 2022-08-02]. Dostupné online.
77. ↑ Čeští politici oceňují podíl Albrightové na přijetí ČR do NATO. České noviny [online]. ČTK, 2022-03-23 [cit. 2022-08-02]. Dostupné online.
78. ↑ Makedonie podepsala protokol o přistoupení k NATO. Novinky.cz [online]. BORGIS [cit. 2019-09-12]. Dostupné online.

79. ↑. *Po letech sporů konečně dohoda. Makedonie a Řecko podepsaly dohodu o názvu makedonského státu.* iROZHLAS [online]. Český rozhlas [cit. 2019-09-12]. Dostupné online.
80. ↑. *Simsek, A. Cyprus a sticking point in EU-NATO co-operation.* *Southeast European Times* [online]. 2007-06-14 [cit. 2011-07-28]. Dostupné online. (anglicky)
81. ↑. *Ukraine's parliament votes to abandon Nato ambitions.* BBC [online]. 2010-06-03. Dostupné online. (anglicky)
82. ↑. *Ukrajinská ústava zakotví směřování země do EU a NATO.* Novinky.cz [online]. BORGIS [cit. 2021-04-22]. Dostupné online.
83. ↑. *Ukrajina ústavně zakotvila směřování země do EU a NATO.* Lidovky.cz [online]. 2019-02-07 [cit. 2021-04-22]. Dostupné online.
84. ↑. *NATO. NATO recognises Ukraine as Enhanced Opportunities Partner.* NATO [online]. [cit. 2021-04-22]. Dostupné online. (anglicky)
85. ↑. *Kraus, T. NATO souhlasí s přijetím Bosny a Hercegoviny.* EuroZprávy.cz [online]. 2010-04-22 [cit. 2011-07-28]. Dostupné v archivu pořízeném z originálu dne 2011-09-07.
86. ↑. *Russia Against Serbian Membership In NATO. The Propagandist* [online]. [cit. 2011-07-28]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2012-04-26. (anglicky)
87. ↑. *Jennifer Hansler; Natasha Bertrand. Finland and Sweden could soon join NATO, prompted by Russian war in Ukraine.* www.cnn.com [online]. Cable News Network, 2022-4-8 [cit. 2022-4-10]. Dostupné online. (anglicky)
88. ↑. *Finland is hurtling towards NATO membership.* www.economist.com [online]. The Economist, 2022-4-8 [cit. 2022-4-10]. Dostupné online. (anglicky)
89. ↑. *Finland inches closer to NATO after parliament expresses support for military alignment.* www.reuters.com [online]. Reuters, 2022-04-20 [cit. 2022-04-21]. Dostupné online. (anglicky)

90. †. †. JOHNSON, Simon; LEHTO, Essi. Finland to make decision on NATO entry in coming weeks, not months. *www.reuters.com* [online]. Reuters, 2022-04-20 [cit. 2022-04-13]. Dostupné online. (anglicky)
91. †. †. Švédsko a Finsko podaly žádost o vstup do NATO, Stoltenberg to uvítal. *České noviny* [online]. ČTK, 2022-05-18 [cit. 2022-05-18]. Dostupné online.
92. †. †. ONDRÁČKOVÁ, Tereza. Přístupové protokoly Finska a Švédska do NATO podepsali představitelé členských zemí. ČT24 [online]. Česká televize [cit. 2022-08-02]. Dostupné online. (2022-07-05)
93. †. †. Odsouhlasení leteckých útoků na Jugoslávii předsedou vlády Milošem Zemanem. *idnes.cz* [online]. 1999-03-29 [cit. 2022-03-27]. Dostupné online.
94. †. †. Skočit nahoru k: ^a ^b Deny Flight [online]. NATOAktual.cz. Dostupné online.
95. †. †. Bellamy, Ch. Naval blockade lifts in Adriatic. *The Independent* [online]. 1996-06-20. Dostupné online. (anglicky)
96. †. †. Operation Deliberate Force [online]. GlobalSecurity.org [cit. 2011-07-21]. Dostupné online. (anglicky)
97. †. †. Peace support operations in Bosnia and Herzegovina [online]. NATO.int. Dostupné online. (anglicky)
98. †. †. Allied Force [online]. NATOAktual.cz. Dostupné online.
99. †. †. Security Council rejects demand for cessation of use of force against Federal Republic of Yugoslavia [online]. OSN, 1999-03-26. Dostupné online. (anglicky)
100. †. †. NATO's role in Kosovo [online]. NATO.int. Dostupné online. (anglicky)
101. †. †. KFOR [online]. Ministerstvo obrany České republiky, rev. 2010-01-14 [cit. 2011-07-21]. Dostupné online.
102. †. †. Operation Essential Harvest [online]. NATO.int [cit. 2011-07-26]. Dostupné online. (anglicky)
103. †. †. V Radě bezpečnosti zazněly rozdílné názory na zásah NATO proti srbským vojenským cílům [online]. OSN Praha [cit. 2011-07-21]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2014-03-31.

104. ↑. *NATO Update: Invocation of Article 5 confirmed – 2 October 2001 [online]. NATO.int [cit. 2011-07-19]. Dostupné online. (anglicky)*
105. ↑. *Ghafour, H. Nato's Kabul role is its first outside Europe. The Daily Telegraph [online]. 2003-08-12. Dostupné online. (anglicky)*
106. ↑. *UNSC Resolution 1510, October 13, 2003 [online]. [cit. 2010-07-05]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2010-10-09. (anglicky)*
107. ↑. *SVĚTNIČKA, Lubomír. NATO neustoupí, stažení z afghánského venkova by paralyzovalo celou misi. iDNES.cz [online]. 2012-03-20 [cit. 2012-04-07]. Dostupné online.*
108. ↑. *DAT. Afghánistán: končí mise ISAF, začíná Rezolutní podpora. I s českými vojáky [online]. Praha: ČT24, 31. 12. 2014. Dostupné online.*
109. ↑ *Skočit nahoru k: ^a ^b NATO's assistance to Iraq [online]. NATO.int. Dostupné online. (anglicky)*
110. ↑ *Skočit nahoru k: ^a ^b Barbero, M. D. NATO Training Mission – Iraq: Tactical Size...Strategic Impact [online]. Velitelství spojeneckých sil pro operace. Dostupné online. (anglicky)*
111. ↑. *Lynch, R., Janzen, P. D. NATO Training Mission–Iraq: Looking to the Future [online]. JFQ Forum, 2006 [cit. 2011-07-21]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2007-07-13. (anglicky)*
112. ↑. *NATO otevřelo v Iráku výcvikovou akademii [online]. NATOAktual.cz, 2005-09-30. Dostupné online.*
113. ↑. *Výcviková mise NATO v Iráku - NTM-I [online]. Ministerstvo obrany České republiky, rev. 2009-02-27 [cit. 2011-08-18]. Dostupné online.*
114. ↑. *Counter-piracy operations [online]. NATO.int, rev. 2011-06-17 [cit. 2011-08-18]. Dostupné online. (anglicky)*
115. ↑. *Statement by the NATO Secretary General on Libya arms embargo [online]. NATO.int, 2011-03-22. Dostupné online. (anglicky)*
116. ↑. *NATO to police Libya no-fly zone. Al-Džazíra [online]. 2011-03-24. Dostupné online. (anglicky)*

117. ↑. *al-Ramahi, K. NATO strikes Tripoli, Gaddafi army close on Misrata. The Star Online [online]. 2011-06-09 [cit. 2011-06-09]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2011-08-12. (anglicky)*
118. ↑. *Cloud, D. S. Gates calls for more NATO allies to join Libya air campaign. Los Angeles Times [online]. 2011-06-09. Dostupné online. (anglicky)*
119. ↑. *Burns, R. Gates blasts NATO, questions future of alliance. The Washington Times [online]. 2011-06-10. Dostupné online. (anglicky)*
120. ↑. *NATO extends Libya operations to September. The Raw Story [online]. 2011-06-01 [cit. 2011-07-21]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2011-08-06. (anglicky)*
121. ↑. *Norway to quit Libya operation by August. CNN-IBN [online]. 2011-06-10 [cit. 2011-07-21]. Dostupné v archivu pořízeném z originálu dne 2011-08-12. (anglicky)*
122. ↑. *Gazur, Z. Norsko stáhlo stíhačky z operací západních spojenců v Libyi. Mediafax.cz [online]. 2011-08-04. Dostupné online.*
123. ↑. *Kirkup, J. Navy chief: Britain cannot keep up its role in Libya air war due to cuts. The Daily Telegraph [online]. 2011-06-13. Dostupné online. (anglicky)*
124. ↑. *Nato chief Rasmussen 'proud' as Libya mission ends. BBC [online]. 2011-10-31. Dostupné online. (anglicky)*
125. ↑. *Partnerství pro mír [online]. NATOAktual.cz [cit. 2011-07-29]. Dostupné online.*
126. ↑. *Nato and Belarus – partnership, past tensions and future possibilities [online]. Foreign Policy and Security Research Center [cit. 2011-07-29]. Dostupné online. (anglicky)*
127. ↑. *NATO Topics: The Euro-Atlantic Partnership Council [online]. NATO.int [cit. 2011-07-29]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2007-07-17. (anglicky)*
128. ↑. *NATO Partner countries [online]. NATO.int, rev. 2009-03-06 [cit. 2011-07-29]. Dostupné online. (anglicky)*
129. ↑. *Pondová, S. Jak správně chápat program Partnerství pro mír [online]. NATO.int [cit. 2011-07-29]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2011-08-05.*

130. ↗. *Individual Partnership Action Plans [online]. NATO.int, rev. 2010-10-27 [cit. 2011-07-29]. Dostupné online. (anglicky)*
131. ↗. *NATO's relations with partners across the globe [online]. NATO.int, rev. 2011-04-12 [cit. 2011-07-29]. Dostupné online. (anglicky)*
132. ↗. *Skočit nahoru k: ^a ^b NATO Headquarters [online]. NATO.int, rev. 2011-04-11 [cit. 2011-07-26]. Dostupné online. (anglicky)*
133. ↗. *Skočit nahoru k: ^a ^b ^c ^d Struktura NATO [online]. NATOAktual.cz [cit. 2011-07-26]. Dostupné online.*
134. ↗. *Orgány odpovědné Severoatlantické radě, Výboru pro plánování obrany a Skupině pro jaderné plánování [online]. NATOAktual.cz [cit. 2011-07-26]. Dostupné v archivu pořizéném dne 2005-12-23.*
135. ↗. *National delegations to NATO What is their role? [online]. NATO.int [cit. 2011-07-26]. Dostupné v archivu pořizéném dne 2007-07-14. (anglicky)*
136. ↗. *NATO Who's who? – Secretaries General of NATO [online]. NATO.int [cit. 2011-07-26]. Dostupné online. (anglicky)*
137. ↗. *NATO Who's who? – Deputy Secretaries General of NATO [online]. NATO.int [cit. 2011-07-26]. Dostupné online. (anglicky)*
138. ↗. *SACEUR [online]. Velitelství spojeneckých sil pro operace [cit. 2011-07-27]. Dostupné online. (anglicky)*
139. ↗. *Vrchním velitelem sil NATO bude generál Scaparrotti. iDNES.cz [online]. 2016-03-14 [cit. 2019-09-17]. Dostupné online.*
140. ↗. *Vrchním velitelem NATO je bojový pilot Wolters. Pentagon žádá o posily. iDNES.cz [online]. 2019-05-03 [cit. 2019-09-17]. Dostupné online.*
141. ↗. *Velitelem NATO bude Cavoli. Špičkový expert na Rusko s titulem z Yale. iDNES.cz [online]. 2022-05-10 [cit. 2022-08-09]. Dostupné online.*
142. ↗. *Supreme Allied Commander Transformation [online]. Velitelství spojeneckých sil pro operace [cit. 2011-07-27]. Dostupné v archivu pořizéném dne 2011-07-21. (anglicky)*

143. ↑. *About the NATO Parliamentary Assembly [online].*
Parlamentní shromáždění NATO [cit. 2011-07-27]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2011-07-22. (anglicky)
144. ↑. *Stálá delegace do Parlamentního shromáždění NATO [online].*
Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [cit. 2011-07-27]. Dostupné online.
145. ↑. *Member Parliaments [online].* *Parlamentní shromáždění NATO [cit. 2011-07-27]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2011-07-22. (anglicky)*
146. ↑. *Associate Member Parliaments [online].* *Parlamentní shromáždění NATO [cit. 2011-07-27]. Dostupné v archivu pořízeném dne 2011-07-22. (anglicky)*
147. ↑. *Státy založily novou Radu NATO-Rusko. iDNES.cz [online]. 2002-05-15. Dostupné online.*
148. ↑. *Der Spiegel [online]. 26. listopadu 2009. Dostupné online.*
149. ↑. *Der Spiegel [online]. 6. března 2015. Dostupné online.*
150. ↑. *Rusko a USA potvrdily konec smlouvy o likvidaci raket krátkého a středního doletu. Novinky.cz [online]. BORGIS, 2. srpna 2019. Dostupné online.*
151. ↑. *Statement on Russia's failure to comply with the Intermediate-Range Nuclear Forces (INF) Treaty [online]. NATO, 2019-02-01 [cit. 2019-02-04]. Dostupné online. (anglicky)*
152. ↑. *Čekají svět závody ve zbrojení? Smlouva o likvidaci raket mezi Washingtonem a Moskvou zanikla. iROZHLAS [online]. Český rozhlas, 2. srpna 2019. Dostupné online.*
153. ↑. *Putin vrací úder, zastavuje dohodu s USA o likvidaci raket. Novinky.cz [online]. BORGIS, 4. března 2019. Dostupné online.*
154. ↑. *Russia may have violated the INF Treaty. Here's how the United States appears to have done the same. [online]. 14. února 2019. Dostupné online. (anglicky)*
155. ↑. *NATO a Damoklův meč nukleárního konfliktu. iROZHLAS [online]. Český rozhlas, 18. dubna 2019. Dostupné online.*
156. ↑. *Smlouva o omezení raket mezi Ruskem a USA, která pomohla uzavřít studenou válku, končí kvůli čínskému arzenálu. Hospodářské noviny [online]. 1. srpna 2019. Dostupné online.*

157. ↑ *President Trump to pull US from Russia missile treaty [online]. BBC, 20. října 2018. Dostupné online. (anglicky)*
158. ↑ *Vypovězení Reaganovy a Gorbačovovy smlouvy by byl úder mezinárodnímu právu, varuje Moskva. Česká televize [online]. 22. října 2018. Dostupné online.*
159. ↑ *Fico si umývá ruky: Za situáciu v Líbyi, Iraku a Sýrii vraj zodpovednosť nenesieme Archivováno 19. 8. 2017 na Wayback Machine. Aktuálne.sk. 2. července 2015.*
160. ↑ *<http://thehill.com/blogs/ballot-box/presidential-races/254321-rand-paul-blames-hillary-for-refugee-crisis>*
161. ↑ *Foreign Minister Wants US Nukes out of Germany [online]. Der Spiegel, 30. března 2009. Dostupné online.*
162. ↑ *Two Afghan-based Turkish generals detained in Dubai after failed coup: CNN Turk. www.reuters.com. 26. července 2016. Dostupné online. (anglicky)*
163. ↑ *Protesty v Černé Hoře mají dvě příčiny: chudobu a nejdéle vládnoucího autokratického vůdce v Evropě Archivováno 10. 2. 2016 na Wayback Machine. Český rozhlas. 31. října 2015.*
164. ↑ *„Hra s ohněm.“ Mezi členy NATO bobtná spor o těžbu ropy a plynu, padají i slova o použití vojenské síly. iROZHLAS [online]. Český rozhlas, 27. srpna 2020. Dostupné online.*
165. ↑ *Když David porazí Goliáše. Island vyhrál tresčí války díky úloze v NATO, brexit přináší novou hrozbu. Česká televize [online]. 16. listopadu 2017. Dostupné online.*

Literatura

- *DUIGNAN, Peter. NATO: Its Past, Present, and Future. Stanford: Hoover Press, 2000. Dostupné online. ISBN 978-0-8179-9782-3. (anglicky)*
- *KAPLAN, Lawrence S. NATO Divided, NATO United: The Evolution of an Alliance. Westport: Greenwood Publishing Group, 2004. Dostupné online. ISBN 978-0275983772. (anglicky)*

- *SANDLER, Todd; HARTLEY, Keith. The Political Economy of NATO: Past, Present, and into the 21st Century. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. Dostupné online. ISBN 978-0521630931. (anglicky)*
- Obrázky, zvuky či videa k tématu Severoatlantická aliance na Wikimedia Commons
- Téma NATO ve Wikicitátech
- Dílo Severoatlantická smlouva ve Wikizdrojích
- Slovníkové heslo NATO ve Wikislovníku
- Kategorie NATO ve Wikizprávách
- (anglicky) Oficiální internetové stránky
- (česky) Informační centrum o NATO
- (anglicky) BBC – Profile: Nato
- (anglicky) Encyclopædia Britannica – North Atlantic Treaty Organization (NATO)
- (anglicky) GlobalSecurity.org – North Atlantic Treaty Organization (NATO)

Zpravodajství

- (česky) Zprávy s tématem NATO na iDNES.cz
- (anglicky) Zprávy s tématem NATO na The Guardian
- (anglicky) Zprávy s tématem NATO na The New York Times
- (anglicky) Zprávy s tématem NATO na The Wall Street Journal

Portály: NATO

Autoritní data

- Biblio: d2ca1f95-b865-4fb0-ac0c-a53035e33dc4
- NKC: kn20010711289
- PSH: 13718
- BIBSYS: 90056314
- BNE: XX93263
- BNF: cb11868595r (data)
- CANTIC: 981058513879406706
- CiNii: DA00468578
- GND: 377-3
- HDS: 041283
- ISNI: 0000 0001 1537 6279
- LCCN: n79006743
- LNB: 000004314
- NDL: 00568052
- NLA: 35390828
- NLG: 56828
- NLI: 987007266414605171
- NLP: A10123817
- NSK: 000041111
- PLWABN: 9810548628705606
- RERO: 02-A005463577
- SELIBR: 125434
- SNAC: w6tf3tcr
- SUDOC: 026438453
- Trove: 936003
- ULAN: 500225812
- VcBA: 494/11468
- VIAF: 148423701
- WorldCat Identities: lccn-n79006743